

A PORTFÓLIÓ

A kiegészítő két féléves levelező képzésben résztvevő hallgatók a záróvizsgára bocsájtás feltételeként el kell készíteniük a tanári .

A 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet előírja, hogy a képzés és a képzéshez kapcsolódó gyakorlatok részeként minden hallgató portfóliót készítsen, amelyet a záróvizsgán megvéd: „a záróvizsga része a képzés során készült, a szakmai gyakorlatokat is bemutató és feldolgozó, a tanárjelölt felkészülését, saját fejlődését értékelő dokumentumgyűjtemény, portfólió, amely a tapasztalatok neveléstudományi szempontú, tudományos alaposságú bemutatása, elemzése és értékelése. Bizonyítja, hogy a hallgató képes önreflexióra, a képzés különböző területein elsajátított tudását integrálni és alkalmazni, a munkája szempontjából meghatározó tudományos, szakirodalmi eredményeket, továbbá a tanítás vagy a pedagógiai feladat eredményességét értékelni.” A portfólió tehát a hallgató munkáiból összeállított célirányos gyűjtemény, amely készítőjének mindkét tanári szakján tett erőfeszítéseit, fejlődését és eredményeit mutatja be. A portfólióban megjelenő munkák gyűjtése, válogatása és az önreflexiók elkészítése a hallgató feladata.

A záróvizsga részét képező portfólió egyszerre bemutató és értékelési portfólió.

Bemutató portfólió, mert a tanárjelölt tanári felkészülés folyamatában elvégzett tevékenységei során készített és elemzett dokumentumait, eredményeit tartalmazza. Értékelési portfólió, mert a tanári szakon előírt képzési és kimeneti követelmények, azaz a tanári kompetenciák teljesítését hivatott dokumentálni, bemutatni és elemezni. A tanárjelölt kompetenciáit bizottság értékeli a portfólió dokumentumainak áttekintése és a záróvizsga során a portfólióval kapcsolatban felmerülő kérdésekre adott válaszok alapján. A pedagógusjelölt portfóliója tehát olyan önállóan válogatott dokumentumok és reflexióik gyűjteménye, mely a két – a fejlődést bemutató és a tanári kompetenciák értékelését lehetővé tevő – funkciót egyszerre tölti be.

1.A portfólió célja

A portfólió-készítés célja a hallgató folyamatos szakmai fejlődésének nyomon követése és bemutatása, amely magába foglalja pedagógiai tudásának és a tanító-nevelő munkáról alkotott nézeteinek gyarapodását és elmélyülését, valamint felvázolja további fejlődésének lehetséges irányait, módjait. A portfólió készítése során a tanárjelölt az önszabályozó tanulás gyakorlásával folyamatos szakmai fejlődésének tudatos és felelős résztvevőjévé válik.

A portfólió műfaji és tartalmi sajátosságai a szakmai környezet számára is láthatóvá, értékelhetővé teszik a pedagógusjelölt felkészültségét, kompetenciáit, ezért a portfólió írójának az egyetemi tanulmányokhoz kötődő – mind az elméleti, mind a gyakorlati – képzés során elvégzett munkáit újra át kell tekintenie abból a szempontból, hogy mely dokumentumok alapján tudja komplex módon bemutatni saját tanári kompetenciáit, szakmai fejlődését. A

dokumentumok kiválogatásában a tanárjelöltet támogatják a gyakorlatot kísérő szemináriumok vezetői, a vezetőtanárok és a mentorok.

2.A portfólió általános tartalma

A portfóliónak az alábbi öt területhez tartozó tevékenységek dokumentumait kell tartalmaznia oly módon, hogy alkalmas legyen a hallgató egyéni tanulási útjának nyomon követésére. Az egyes munkáknál jelezni kell, hogy a képzés mely szakaszában készültek, mely tantárgyhoz, gyakorlathoz kötődnek. A dokumentum minden esetben a hallgató saját tevékenységét és személyes szerepvállalását kell, hogy a középpontba helyezze.

1. A hallgatónak az egyetemi tanulmányai során a különféle tantárgyakhoz kapcsolódóan készített saját munkái. Kötelezően tartalmaznia kell szakmódszertani jellegű munkát, valamint a pszichológiai és a pedagógiai területhez fűződő (minimálisan egy-egy) munkát is, amely lehet például:
 - esszé, szemináriumi dolgozat,
 - kutatási beszámoló,
 - óralátogatási jegyzőkönyv,
 - tananyagtervezés és/vagy -fejlesztés, taneszközkészítés,
 - szociometria,
 - esettanulmány,
 - tanulói személyiségprofil leírása.
2. A hallgató iskolai tanítása során készített dokumentumok bemutatása, például:
 - tervezési dokumentumok (óratervek, tématervek, programcsomagok, projektleírások stb.),
 - a tanításhoz készített segédanyagok (program, szemléltetőeszköz, makett stb.),
 - az értékeléssel kapcsolatos dokumentumok (feladatbank, dolgozatok stb.),
 - az IKT-eszközök használatának bemutatása (digitális tábla, honlap, távoktatás, e-learning stb.),
 - a tanítási gyakorlat során végzett óramegfigyelések (hospitálások) tanulságai,
 - a hallgató tanítványainak reflexióval ellátott munkái.
3. A hallgató tanítási órán kívüli tevékenységének dokumentumai, például:
 - szabadidős tevékenység,
 - a tanulói önkormányzat támogatáshoz kapcsolódó feladatok,
 - a tehetséggondozás területén végzett tevékenység,
 - sajátos nevelési igényű tanulókkal végzett tevékenység.
4. Az iskola mint szervezet működésének megismerése és az ezekhez fűzött reflexiók célirányos, tömör bemutatása, például:
 - az iskola helyi tantervének értékelő, elemző bemutatása,
 - szülői értekezleteken szerzett tapasztalatok bemutatása,
 - nevelőtestületi értekezleteken szerzett tapasztalatok bemutatása,
 - a munkaközösségek működésének bemutatása,
 - a szülőkkal való együttműködés formáinak a bemutatása,
 - az iskola és környezete közötti együttműködés bemutatása.
5. A hallgató szakmai fejlődésében szerepet játszó szakmai és személyes együttműködés, felelősségvállalás leírása (összesen 3–10 oldal), például:
 - tanulságos nevelési helyzetek, amelyeket a kollégákkal, szülőkkal és egyéb szereplőkkel közösen oldottak meg,

- fontos szakmai viták,
- iskolán kívüli szakmai tapasztalatcserék,
- szakmai szervezetekkel való együttműködés,
- munkaközösségek munkájába való bekapcsolódás,
- szakköri tevékenységek,
- továbbképzések, tanfolyamok, tréningek,
- szakmai vélemények, értékelések, visszajelzések a kollégáktól, pedagógusoktól, mentortól, szaktanároktól vagy más, a hallgatóval együttműködő kollégától.

3.A portfólióírás módszertani kérdései

A portfólió dokumentumait minden esetben reflektív módon szükséges megírni. A reflexió az ismeretek, a tapasztalatok és a bemutatott pedagógiai tevékenység végiggondolását, elemzését jelenti. A reflexió mutatja be azt, hogy a jelölt a pedagógiai folyamatban hogyan hoz döntéseket, mit miért tesz. Ez teszi lehetővé saját pedagógiai gyakorlatának kritikus vizsgálatát, ami a szakmai fejlődés alapja.

A reflexió három részre tagolódhat:

1. Leírás: a pedagógiai helyzet ismertetése, ha ez már a dokumentumban korábban megtörtént, csak utalás a dokumentum megfelelő pontjaira.
2. Elemzés/érvelés: annak indoklása, hogy a tanárjelölt miért teszi azt, amit tesz, és miért választja adott helyzetben azt a megoldást, amelyet választ. (A cselekvés előtti reflexió.)
3. Önértékelés: annak mérlegelése, hogy milyen következményekkel jártak a tanárjelölt cselekedetei az érdekelt felekre, leginkább a tanulókra és önmagára nézve, és mit kellene esetleg változtatni a gyakorlaton. (A cselekvés utáni reflexió.)

A tanári kompetenciákra figyelő reflexió hozzájárul a jelölt oktatási-pedagógiai célkitűzéseinek finomításához, a tanári kompetenciakövetelmények teljesítése céljából megfogalmazott személyes feladatok tervezéséhez.

A hallgató a portfólió összeállításánál figyeljen a dokumentumok kidolgozottságának színvonalára, mivel egy rövid, vázlatos dokumentum nem alkalmas arra, hogy a későbbiekben bemutatott szempontok alapján a kompetenciákat értékelni lehessen. Fontos továbbá, hogy a portfólió dokumentumai a hallgató tanári tevékenységeinek széles köréből nyújtsanak komplex képet.

4.A portfólió szerkezete és terjedelme

A portfólió 3 fő szerkezeti részből áll:

1. Bevezetés: a közösségi pedagógiai gyakorlat, a tanítási gyakorlatok, valamint a hallgató egyéb oktató-nevelő munkában szerzett tapasztalatainak színhelyéül szolgáló intézmények rövid bemutatása, a tanárjelölt tevékenységeinek tömör leírása. (Ez a rész

az olvasó számára tartalmaz nélkülözhetetlen információkat, a részletes leírás, elemzés a portfólió második részében szükséges.)

2. A tanárjelölt kompetenciáinak bemutatásához szükséges dokumentumok gyűjteménye (a részletes leírást l. *A portfólió dokumentumai* című részben.)
3. Összegzés: önértékelés, melyben a hallgató reflektál saját munkájára, számot ad tanári erősségeiről és a még fejleszteni kívánt területekről a gyakorlatok során kapott vezetőtanári, mentortanári és egyéb kollegiális visszajelzések és értékelések alapján, valamint a tanított osztályokban a gyerekekkel kitöltött értékelő lapok figyelembe vételével. (A tanári értékeléseket, illetve a gyerekek értékelésének összegzését mellékletként kérjük csatolni.)

A portfólió elején tartalomjegyzék összesíti a benne szereplő dokumentumokat. Az írásbeli dokumentumok mellett a portfólióban elhelyezhetők fényképek, rajzok és CD-k is. A portfóliót egy kinyomtatott példányban és egy elektronikus példányban (CD) kell benyújtani. Ugyan a portfólióhoz külön témavezetőt felkérni nem kell, a feladatok teljesítéséhez és különösen a reflexiók elkészítéséhez a pedagógiai-pszichológiai és a tanításkísérő szemináriumok vezetői nyújtanak konzultációs segítséget.

A portfólió terjedelme minimum 60, maximum 130 oldal.

5.A portfólió dokumentumai

A portfólióba kerülő dokumentumok segítségével a jelöltnek bizonyítania kell a tanári pályán való sikeres működéshez szükséges kompetenciáinak meglétét. E cél eléréséhez úgy kell kiválogatni meglevő munkáit, hogy azok alkalmasak legyenek ezek bemutatására. A fenti négy tartalmi területről a portfóliónak mindenképpen tartalmaznia kell az alábbi dokumentumokat:

- a tanárjelölt egyetemi tanulmányai során készült szakmódszertani, pedagógiai vagy pszichológiai munka (1 db),
- a szaktárgyi tanítási gyakorlat és/vagy összefüggő egyéni szakmai gyakorlat során készült, az iskola mint szervezet működéséhez kapcsolódó munka (1 db),
- a szaktárgyi tanítási gyakorlat és/vagy összefüggő egyéni szakmai gyakorlat során készült óraterv kiegészítő anyagokkal, táblaképpel, az óra felépítésének és választott munkaformáinak indoklásával, a megvalósult órával kapcsolatos reflexiókkal (szakonként 1 db),
- a szaktárgyi tanítási gyakorlat és/vagy összefüggő egyéni szakmai gyakorlat során készült tematikus terv (szakonként 1 db),
- a szaktárgyi tanítási gyakorlat és/vagy összefüggő egyéni szakmai gyakorlat során készült hospitálások összegzése, elemzése, a hasznos tapasztalatok számba vétele (szakonként 1 db),
- a pályaismereti, szaktárgyi tanítási gyakorlat és/vagy összefüggő egyéni szakmai gyakorlat során készült egyéb oktatási (pl. SNI gyerekeknek készített speciális feladat, felmérő feladatlap, ismétlő-rendszerező feladatlap, készségfejlesztő módszerek (speciálisan az adott tantárgy tanítására), egy sajátos tantárgy-pedagógiai eljárás bemutatása adott tananyagrésznél stb.) vagy nevelési (fegyelmezéssel kapcsolatos problémamegoldás, klikkesedéssel kapcsolatos problémamegoldás, a serdülők tanárral szembeni ellenállásának leküzdése, a tantárgy iránti érdeklődés felkeltése stb.) feladattal összefüggő dokumentum (minimum 3 db),

- egy konkrét nevelési probléma felmerülésének és kezelésének dokumentálása (minimum 1 db).

6.A portfólió értékelése

A portfóliót két előzetesen felkért bíráló érdemjeggyel értékeli az előre meghatározott szempontok alapján. A portfólió bírálóit a Tanárképző Központ jelöli ki. Bíráló lehet a neveléstudomány, a pszichológia és az érintett szakmódszertanok oktatója, valamint iskolai vezető- vagy mentortanár.

A portfólió értékelése a szakmai fejlődés megállapítását, azaz a tanári kompetenciák értékelését hivatott megvalósítani, ezért az értékelés a 8/2013. (I. 30.) EMMI rendeletben megfogalmazott tanári kompetenciák értékelésére alkalmas szempontok (indikátorok) és a bemutatásukra alkalmas dokumentumok alapján történik.

PORTFÓLIÓ-ÉRTÉKELŐ LAP

<p>1. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítése (egyéni fejlesztési terv, SNI gyerekkel való foglalkozás terve, a tehetséggondozó, felzárkóztató tevékenységek dokumentumai, az óratervek szintjén a differenciált fejlesztési célok és tanulói feladatok tervezése, a tananyagban rejlő sajátos személyiségfejlesztő lehetőségek bemutatása, diagnosztikus értékelés, egy sajátos eszköz vagy módszer bemutatása és alkalmazása a tanulók személyiségének a fejlesztésére stb.)</p>	<p>Pontszám 1-5-ig</p>
<ul style="list-style-type: none"> • a tanulók értelmi, érzelmi, szociális és testi sajátosságaira egyaránt kiemelt figyelmet fordít • tudatosan teremt olyan pedagógiai helyzeteket, amelyek segítik a tanulók komplex személyiségfejlődését • tiszteletben tartja a tanulók személyiségét, tudatosan keresi a bennük rejlő értékeket • megismerteti a tanulókkal az egyetemes emberi, európai és nemzeti értékeket, és azok tiszteletére neveli őket • felelős értékválasztásra és konstruktív értékrend kialakítására ösztönzi a tanulókat • alkalmazza a tanulók sokoldalú megismerését szolgáló pedagógiai-pszichológiai módszereket • felismeri a tanulók személyiségfejlődési – és az esetleg jelentkező - tanulási nehézségeit, és kezeléséhez segítséget kér 	
<p>2. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése (szabadidő-pedagógiai tevékenységek bemutatása, a csoportszerveződés vizsgálata, az osztály közösségi hálózatának vizsgálata, közösségi szabályok,</p>	<p>Pontszám 1-5-ig</p>

értékek alkotása, kirándulás, látogatás szervezése, hospitálások tapasztalatai stb.)	
<ul style="list-style-type: none"> • megteremti az általa irányított nevelési, oktatási folyamat során az együttműködési képességek fejlődéséhez szükséges feltételeket • szakszerűen alkalmazza a konfliktusok megelőzésének és kezelésének módszereit • ösztönzi a tanulók közötti véleménycserét, fejleszti kommunikációs képességeiket, fejleszti a tanulóknál az érvelési kultúrát • figyelembe veszi és értékékként közvetíti a tanulók és tanulóközösségek eltérő kulturális, társadalmi háttéréből adódó sajátosságokat • a tanulókat egymás elfogadására, tiszteletére, kölcsönös támogatására, előítélet-mentességre neveli 	
3. A szakmódszertani és a szaktárgyi tudás (szemináriumi dolgozat, fejlesztett tananyag, esettanulmány, tanterv, tanmenet elemzése, tankönyv elemzése, az óraterv szaktárgyi és szakmódszertani korrektsége, esszé, kutatási beszámoló, szociometria, hospitálások tapasztalatai stb.)	Pontszám 1-5-ig
<ul style="list-style-type: none"> • pedagógiai tevékenysége korszerű szaktudományos ismereteket és szemléletet tükröz • ismeri és alkalmazza a pedagógiai munka tartalmi meghatározására és szervezésére vonatkozó tantervi szabályozó dokumentumokat • ismeri és tudatosan alkalmazza a szakterülete, tantárgya sajátosságaihoz igazodó megismerési folyamatokat, nevelési, tanítási módszereket, eszközöket • fogalomhasználata szakszerű, az adott pedagógiai helyzethez igazodó 	
4. A pedagógiai folyamat tervezése területén (tematikus terv, óraterv, egyéni fejlesztési terv, tanórán kívüli tevékenységek tervei, felmérés, értékelés tervezése stb.)	Pontszám 1-5-ig
<ul style="list-style-type: none"> • terveinek készítése során figyelembe veszi a köznevelési intézmény vonatkozásában alkalmazott tantervi, tartalmi és az intézményi belső elvárásokat, valamint az általa nevelt, oktatott egyének és csoportok fejlesztési céljait • egységes rendszerbe illesztve tervezi az adott pedagógiai céloknak megfelelő stratégiát, folyamatot, munkaformát, módszereket, eszközöket • terveiben kiemelt szerepet kap a tanulók tevékenységeinek fejlesztése • épít a szociális tanulásban rejlő lehetőségekre • a tanulók optimális fejlődését elősegítő, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz igazodó, differenciált tanítási-tanulási folyamatot tervez • terveiben szerepet kap a tanulók motiválása, motivációjuk fejlesztése • megtervezi az oktatott csoportok értékelésének módszereit, eszközeit 	
5. A tanulás támogatása (egyéni tanulást támogató tervek, feladatok, az óratervekben a sajátos nevelési és tanulási igényeknek megfelelő feladatok tervezése, a tantárgyi	Pontszám 1-5-ig

sajátosságokat bemutató tanulási feladatok tervezése, hospitálások tapasztalatai stb.)	
<ul style="list-style-type: none"> • a tanulás támogatása során épít a tanulók egyéni céljaira és szükségleteire, a gyermek- és tanulócsoport sajátossáigaira • felkelti és fenntartja a tanulók érdeklődését • elemzi a tanulási folyamat során tapasztalt megértési nehézségeket • fejleszti a tanulók tanulási képességeit • támogatja a tanulók önálló gondolkodását 	
6. A pedagógiai folyamatok és a tanulók értékelése (hospitálások tapasztalatai, mérőeszköz bemutatása, elemzése, értékelése, mérés-értékelés bemutatása, eredmények kiértékelése, diagnosztikus vagy formatív értékelés bemutatása, reflexiók stb.)	Pontszám 1-5-ig
<ul style="list-style-type: none"> • a tantervi tartalmakat a tanulók egyéni pedagógiai-pszichológiai szükségleteihez is igazodva, eredményesen és adaptívan alkalmazza • változatos pedagógiai értékelési módszereket alkalmaz • pedagógiai céljainak megfelelő ellenőrzési, értékelési eszközöket választ vagy készít • a tanulói tevékenység rendszeres ellenőrzésének eredményeit szakszerűen elemzi, • elősegíti a gyermekek, a tanulók önértékelési képességének kialakulását, fejlődését 	
7. A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás (az iskolában mint szervezetben való tanári szerepvállalások bemutatása, a kollégákkal, szakmai közösségekkel való együttműködés bemutatása, a szülőkkel való együttműködés bemutatása, az osztálytermi kommunikáció bemutatása, egy nevelési helyzet kommunikációs elemzése, a tanulói visszajelzések bemutatása, elemzése stb.)	Pontszám 1-5-ig
<ul style="list-style-type: none"> • a tanulók nevelése-oktatása érdekében kezdeményezően együttműködik a pedagógusokkal, társakkal, kollégákkal, a pedagógiai munkát segítő szakemberekkel • a tanulókkal történő együttműködés elveit és formáit a tanulók személyiségfejlődését figyelembe véve alakítja ki és valósítja meg • tevékenysége során érthetően és hitelesen kommunikál • igényli a pedagógiai munkájával kapcsolatos rendszeres visszajelzéseket, nyitott azok befogadására • szakmai megbeszéléseken kifejti, képviseli az álláspontját, képes másokat meggyőzni, és ő maga is meggyőzhető 	
8. Autonómia és felelősségvállalás (esettanulmány, személyes kompetenciaterkép, reflexiók, pedagógiai identitás- és pályakép, a továbbképzés lehetséges útjai)	Pontszám 1-5-ig
<ul style="list-style-type: none"> • tisztában van személyiségének sajátosságaival és alkalmazkodik a szerepelvárásokhoz • pedagógiai munkáját reflektivitás jellemzi 	

<ul style="list-style-type: none"> • szem előtt tartja a nevelésetika alaptételét, miszerint a pedagógiai tevékenység nem okozhat kárt, sem tananyag, sem módszer, sem szakmai mulasztás által • fontos számára szakmai tudásának folyamatos megújítása, megszerzett tudását a pedagógiai gyakorlatában eredményesen alkalmazza 	
A portfólió összesített érdemjegye	

A nyolc kompetencia összesen 40 ponttal értékelhető, két bíráló esetén a szereshető összpontszám 80 pont. A pontszámok jegyekké a következő átváltó kulcs szerint alakulnak:

0–16 pont: elégtelen (1)

17–32 pont: elégséges (2)

33–48 pont: közepes (3)

49–64 pont: jó (4)

65–80 pont: jeles (5)

A portfóliót (egy nyomtatott és egy digitális példányban) a HTK titkárságán, tavaszi félév esetén május 10-ig, őszi félév esetén december 10-ig kell leadni.

Ajánlott irodalom

Falus Iván – Kimmel Magdolna (2003): *Portfólió*. Gondolat Kiadói Kör, Budapest.

Falus Iván (2004, szerk.): *Didaktika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Kollár Katalin – Szabó Éva (2004, szerk.): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris Kiadó, Budapest.

Kagan, Spencer (2001): *Kooperatív tanulás*. Ökonet, Budapest.

Gordon Győri János (2004): *Tehetségpedagógiai módszerek*. Oktatás-módszertani Kiskönyvtár, VII. kötet. Gondolat Kiadó, Budapest.

M. Nádasi Mária (2003): *Projektoktatás*. Oktatás-módszertani Kiskönyvtár, V. kötet. Gondolat Kiadó, Budapest.

Petriné Feyér Judit (2004): *A problémaközpontú csoportmunka*. Oktatás-módszertani Kiskönyvtár, VI. kötet. Gondolat Kiadó, Budapest.

Szivák Judit (2003): *A reflektív gondolkodás fejlesztése*. Oktatás-módszertani Kiskönyvtár, III. kötet. Gondolat Kiadó, Budapest.

Szivák Judit (2010): *A reflektív gondolkodás fejlesztése*. Budapest, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége. <http://tehetseg.hu/konyv/reflektiv-gondolkodas-fejlesztese> (2019.02.15.)

8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300008.EMM> (2019.02.15.)

Antalné Szabó Ágnes – Hámori Veronika – Kimmel Magdolna – Kotschy Beáta – Móri Árpádné – Szőke-Milinte Enikő – Wölfling Zsuzsanna (2013): *Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez*. Budapest, Oktatási Hivatal.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/utmutato_pedagogusok_minositesi_rendszerehez_v3.pdf (2019.02.15.)